Алран кайми аки-сухи, асран кайми атти-анни...

ХРЕСЧЕН САССИ

29 (2542) №
Хакĕ ирĕклĕ
Эрнере икĕ хут тухать

2015
апрель ака 22
ЮНКУН

1991 çулхи апрелĕн 21-мĕшĕнче тухма тытăннă

ПУРНĂÇ ТАППИ

Пахалăха кура – тупăшĕ

«Сĕт туса илекен килти хушма хуçалăхсемпе, вĕсем паракан сĕт пахалăхне шута илсе, тӳлесе татăлмалли тухăçлă тытăма 2015 çулхи июль уйăхĕн 1-мĕшĕнчен туса хума хушатăп. Пысăк хуçалăх субъекчĕсене туса илнĕ сĕтшĕн тӳлесе татăлнă чухне çавнашкал тытăмпа усă кураççĕ ĕнтĕ. Çапла шутлатăп, ку ыйтура тĕрĕслĕхе уççăн палăртмалла тата тĕрлĕ формăллă хуçалăхсене тытса пыма пĕр пек лайăх майсем туса памалла», – тенĕ Чăваш Республикин Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев Патшалăх Канашне янă Çырура. Çавăн пекех Çырура сĕт туса илекенсен, ăна пуçтаракансен тата тирпейлекен организацисен хăйсен хушшинче пĕр-пĕриншĕн усăллă вăрах вăхăтлăх хутшăнусем йĕркелемеллине палăртнă.

Ĕне – çур пурнăç

Кăçалхи июльтен ял çыннисене сутакан сĕт пахалăхне кура тӳлеме тытăнмалла. Пысăк хуçалăхсемпе тахçанах çапла татăлаççĕ. Вĕсем тирпейлекен предприятисене тӳрремĕн тата нумай сутнипе пахалăха тĕрĕслеме те çăмăл. Хушма хуçалăхсенчен чĕртавар йышăннă чухне йывăртарах. Вĕсен сĕчĕ тирпейлекен предприятисене çитиччен темиçе алă – посредник – витĕр тухать. Пытармалли çук, нумайăшĕ чĕртавара йышăннă чухне пахалăхне тĕрĕслесе вăхăт иртересшĕн мар. Пурне те пĕр пек тӳлени вĕсемшĕн меллĕрех-и, тен.

Сăнӳкерчĕке www.cap.ru сайтран илнĕ

Çĕнĕлĕх йывăрпа пулин те пурнăçа кĕме тытăнчĕ темелле. Комсомольски районĕнчи «Урожай» колхозра вара çакă унчченех йăлана кĕнĕ. Икĕ-виçĕ çул каяллах халăхран туяннă сĕтшĕн пахалăхне кура татăлаççĕ. «Ялти выльăх йышне упраса хăвармалла, – тет Алексей Ершов ертӳçĕ. – Çынсене ĕне тытма хавхалантармалла, сĕт сутса тупăш илччĕр». Хуçалăхра çынсен сĕт пахалăхне тĕрĕслесех тăраççĕ.

– Куллен 10-13 савăтри сĕте тĕрĕслеве илетпĕр. Мĕнпур категорири хуçалăхсенчен кунне 7200 тонна сĕт пуçтаратпăр, çав шутра 52 процентне халăхран, – каласа парать хуçалăх лаборанчĕ.

Пахалăха кура туянакан чĕртавар хакĕ те тĕрлĕрен иккен, литрне 17-19 тенкĕпе йышăнаççĕ. Хăшĕ-пĕрин ытларах та тухать.

– Паха сĕт сутса хушма хуçалăхсем иртнĕ уйăхра литршăн 19,41 тенкĕ илчĕç, – пĕлтерет ертӳçĕ.

Чĕртаваршăн укçипе вăхăтрах татăлаççĕ. Выльăх-чĕрлĕхрен хушма тупăш илме май пурри çынсене хавхалантарать. Пĕрне кура тепри тенĕн хушма хуçалăхра икшер-виçшер ĕне тытаççĕ. Сĕт пахалăхне ӳстерессишĕн тăрăшни куç умĕнчех. Ара, унчченхи пек улталаса сутаймăн текех тата юрăхсăр тавара ыттисен умĕнче намăс та курас килмест. «Эпир виçĕ ĕнен сĕтне сутса уйăхне 40 пин тенкĕ ĕçлесе илетпĕр», – пĕлтерет Шурутра пурăнакан. Мĕнех, ырă пуçару. Шурутсене ĕççĕр юласси те хăратмасть, кулянса алă усса лармĕç вĕсем.

Ырă пуçару йăлана кĕрĕ-ши?

Шурă маччара хура пăнчă шыранăн çитменлĕхе те асаилмесĕр иртеймĕн. Сĕт туса илекенсен, ăна пуçтаракансен тата тирпейлекен организацисен хăйсен хушшинче пĕр-пĕриншĕн усăллă вăрах вăхăтлăх хутшăнусем йĕркелемеллине Комсомольски тăрăхĕнче илтнех-тĕр, анчах вăл пурнăça кĕреймен-ха. Шел, «Урожай» колхоз та хушма хуçалăхсемпе килĕшӳсем туман. Ĕçлĕ хутшăнусене малашне документсемпе çирĕплетĕ-ши, калама йывăр.

Районта 22 сĕт-çу ферми. Сĕт сăвасси куллен ӳссех пырать темелле. Çавна май тирпейлекен предприятисем те аталансах пыраççĕ. Нумаях пулмасть «Молцентр» предприятире пастеризациленĕ сĕте пакета тултаракан цех хута кайнă. Куллен 3-4 тонна чĕртавар тирпейлеме йышăнать предприяти. Малашне сĕт юр-варне ытларах та кăлармa палăртаççĕ. Кунта сĕт пуçтарса паракансем хушма хуçалăхсемпе килĕшӳсем çирĕплетме тытăннă ĕнтĕ. Хальлĕхе пурте документ йĕркелемен пулин те çак ĕç сарăлсах пырать.

ЧР ялхуçалăх министерстви пĕлтернĕ тăрăх – Йĕпреç, Канаш районĕсенчи хăшпĕр предприятире те сĕтшĕн пахалăха тĕпе хурса тӳлеççĕ. Апла кĕçех хушма хуçалăх тытакансем те ĕçне кура тивĕçлипе укçа илме тытăнĕç.

Лариса НИКИТИНА.

КĔСКЕН

Кăтартусене пĕтĕмлетнĕ

Чăваш Ен Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев Министрсен Кабинечĕн членĕсемпе, федераци ведомствисен территори органĕсен тата муниципалитетсен ертӳçисемпе канашлу ирттернĕ.

Чăваш Республикин социаллă пурнăçĕпе экономикин 2015 çулхи пĕрремĕш кварталти аталанăвĕн пĕтĕмлетĕвĕ çинчен ЧР экономика аталанăвĕн министрĕн заместителĕ Виталий Емельянов каласа панă. Вăл палăртнă тăрăх – отчетлă тапхăрта строительство енĕпе (106,7 процент), çурт-йĕр хута ярассипе (1,9 хут), аш-какай (102,1 процент), сĕт (100,3 процент) туса илессипе пурнăçланă ĕçсен калăпăшĕ ӳснĕ.

2015 çулхи мартра 2014 çулхи декабрьтипе танлаштарсан апат-çимĕç таварĕсен хакĕсем 10,3 процент (Раççейĕпе – 10,9 процент) ӳснĕ.

ЧР финанс министрĕ Светлана Енилина пĕлтернĕ тăрăх – пĕрремĕш кварталта республикăн пĕрлештернĕ бюджетне тупăш енĕпе 10 млрд та 250,3 млн тенкĕлĕх пурнăçланă, ку пĕлтĕрхи çак тапхăр шайĕнчен 105,5 процент пулать.

Чăваш Ен Пуçлăхĕ министрсене, муниципалитет ертӳлĕхне бюджетăн тупăш пайне ӳстерес енĕпе хушма мерăсем йышăнма, налуксем, çĕршĕн тата муниципалитет пурлăхĕпе усă курнăшăн аренда тӳлевĕ пухассине ӳстерме, организацисемпе лайăхрах ĕçлеме чĕнсе каланă, социаллă пĕлтерĕшлĕ таварсен хакĕсене те пĕрмаях тĕрĕслемеллине палăртнă.

Çĕнтерӳ юбилейĕпе – çар парачĕ

Тăван çĕршывăн Аслă вăрçипе çыхăннă асăну вырăнĕсене, палăксене тирпейлес ĕç республикăра малалла пырать. Хальхи вăхăта 1164 мемориал объектне, салтаксене пытарнă 266 вырăна шута илнĕ. Асăну вырăнĕсене, сооруженисене тĕпрен юсассине республика прокуратури тĕрĕслет, çитменлĕхсем тупсан асăрхаттарать. Чăваш Ен премьер-министрĕ Иван Моторин сăваплă вырăнсене йĕркене кĕртессине апрелĕн 30-мĕшĕччен вĕçлеме хушнă.

ÇУРАКИ

Ака-сухана хатĕр-и?

Апрелĕн 20-мĕшĕ тĕлне ака-суха ирттерме хуçалăхсенче пĕрчĕллĕ тата пăрçа йышши культурăсен вăрлăхне 50 667 тонна хатĕрленĕ (палăртнин 106 процненчĕ). Çав шутра 46 798 тонни (93 процненчĕ) кондицие ларнă. Улатăр, Красноармейски, Пăрачкав, Шупашкар, Çĕмĕрле районĕсен ку енĕпе ĕçлемелĕх пурха, вĕсенче акма юрăхлă вăрлăх 83-89 процент кăна. 3 717 тоннине имçамланă.

9 949 тонна çĕрулми вăрлăхне яровизациленĕ. Элĕк, Патăрьел, Комсомольски, Вăрнар, Красноармейски тăрăхĕсенче ку енĕпе аван ĕçленине палăртмалла.

Çурхи ĕçсене ирттерме минерал удобренийĕ 20 пин тонна кирлĕ пулать. Хальлĕхе 4,61 процентне кăна янтăланă. Дизтопливо кирлин – 81,7, автобензин 55,8 процент чухлĕ пур. Тракторсен, сеялкăсен, плугсен, культиваторсен 94-95 процненчĕ хатĕр.

Кĕрхи культурăсем 89 548 гектар йышăнаççĕ. Çав шутра 10 317 гектарне апатлантарнă ĕнтĕ (11 процент), нумай çул ӳсекен курăксене – 4 606. Кĕрхи çĕртмене 300 гектар сӳреленĕ.

Хисеплĕ вулакансем! Кăçалхи иккĕмĕш çур çулта «Хресчен сасси – Кил» хаçат уйрăм кăларăмпа тухма пăрахать. Июль уйăхĕнчен пуçласа вăл 8 страницăпа тухса тăракан «Хресчен сасси» хаçат ăшĕнче пулĕ. Çур çуллăх хак – 297 тенкĕ те 78 пус, çырăнтару индексĕ – 54838.

ÇЫРĂНТАРУ ХЫПАР 2015

«Хыпар» Издательство çурчĕн кăларăмĕсене 2015 çулăн II çурринче илсе тăмашкăн Раççей почтин мĕнпур уйрăмĕнче çырăнтараççĕ

798,06 тенкĕ

345,54 тенкĕ

Çавăн пекех пирĕн кăларăмсене «Чăваш пичечĕ», «Советская Чувашия» киоскĕсенче тата редакцире çырăнма пулать

Ялхуҫалăх та пулăшу кĕтет

Апрелĕн 16-мĕшĕнче Раҫҫей Президенчĕ Владимир Путин ҫĕршыв гражданĕсемпе тӳрĕ калаҫу ирттерчĕ. 3 сехет те 57 минута тăснă тӳрĕ эфирта 74 ыйтăва хуравлама ĕлкĕрчĕ. Пурĕ вара 3 миллиона яхăн ыйту йышăннă.

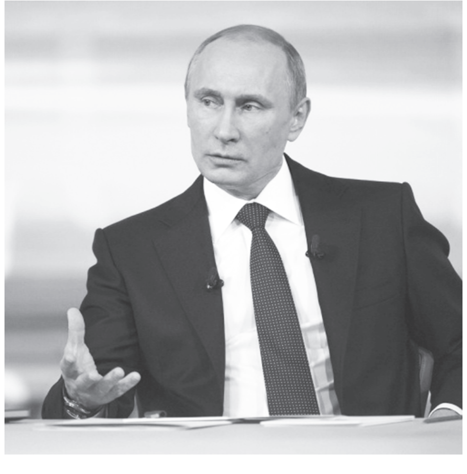

Владимир Владимирович хайĕн калаҫăвне ҫулталăка пĕтĕмлетнинчен пуҫларĕ. Ырă кăтартусен шутĕнче – нефть уҫласси рекордне ҫĕнетнĕ – 525 млн тонна, тĕштырă тухăҫĕ те пысăкланнă, демографи ларутăрăвĕ лайăхланнă: ача ҫуралассиӳснĕ, ҫын вилесси чакнă. Ҫынсен пурнăҫ тăршшĕ те ӳссе пынине палăртрĕ вăл.

«Пĕтĕмĕшле илсен ялхуҫалăхĕн кăтартăвĕсем питĕ лайăх – ӳсĕм 3,7 процент шайĕнче. Кăҫалхи пĕрремĕш кварталта та ӳсĕм палăрать, ҫакă савăнтарать», – терĕ Владимир Путин.

Ют ҫĕршывсем Раҫҫей тĕлĕшпе йышăннă санкцисемпе ҫыхăннă ыйтăва хуравланă май Президент «ҫав санкцисене пула тухса тăнă лару-тăрупа аталанăвăн ҫĕнĕ шайне ҫĕкленмешкĕн усă курмалли ҫинчен каларĕ: «Тен, ҫапла тумастăмăр та пуль, халĕ вара импорта улăштармах тивет – ҫак ĕҫе тăватпăр, ку пысăк технологисене тĕпе хуракан отраслсем унченхинчен пысăкрах хăвăртлăхпа аталанасси патне илсе пырасса шанатпăр».

Унăн шучĕпе экономикăна ҫĕнĕрен вăй илме икĕ ҫул патнелле кирлĕ пулать-тĕр.

Ялхуҫалăхне пулăшмалли уйрăм программа хатĕр. Паллах, апат-ҫимĕҫ рынокне ют ҫĕршывсен таварĕсенчен пушатма та пулать, анчах потребительсен ыйтăвне те тĕпе хумаллине палăртрĕ Владимир Владимирович. Ҫынсем сентресем ҫинче тавар ытларах курасшăн, вĕсем вара паха та йӳнĕ пулччăр. Ҫавăнпа та патшалăх ялхуҫалăхне пулăшмалли мерăсен анлă тытăмне хатĕрленĕ. Ҫав шутрах – налук енĕпе пулăшасси те.

Раҫҫей Президенчĕ пуҫламăш утăмсем тăвакан предпринимательсем валли икĕ ҫуллăх налук каникулĕсем йĕркелесси ҫинчен асаилтерчĕ. Ҫакă чи малтанах ялта ĕҫлекен предпринимательсене пырса тивĕ.

«Тӳрĕ линире» Украина, Аслă Ҫĕнтерӳвĕн 70 ҫулхи юбилейĕ пирки те сăмах пынă. Хăш-пĕр ҫĕршыв ертӳҫисем Мускава уява килесшĕн пулманнине асаилтерчĕҫ Президента. «Кам килесшĕн – килтĕр, кам килесшĕн мар – ан килтĕр... Эпир хамăрăн уява паллă тăватпăр. Ку – пирĕн уяв. Эпир ҫĕнтерӳҫĕсен ăрăвне пуҫ таятпăр», – палăртрĕ Владимир Путин.

ХĂРУШСĂРЛĂХ

«Хĕрлĕ автан» авăтать

Пĕлĕте хуп-хура та ҫăра тĕтĕм йăсăрланса хăпарать. Вут-ҫулăмăн вĕри чĕлхи пĕр шелсĕр ҫурт-йĕре, хуралтăсене, ӳсен-тăрана тĕп тăвать. Ял хыҫҫăн ял куҫ умĕнчех унăн ытамĕнче ҫухалаҫҫĕ.

Хăрушă инкек кĕске вăхăтра Хакаси Республикинче 5 пин ҫынна ҫуртйĕрсĕр хăварнă. Пушар 20 ялта алхаснă. Вуншар ҫын суранланнă, вилнисем те пур.

Забайкалье крайĕнче вара вăрмансем ҫунма тытăннă. Ҫулăм ялсем ҫине сиксе ӳкнипе вун-вун ҫын шар курнă. Чи хăрушши – яваплă ҫынсем пушара хирĕҫ кĕрешме хатĕр пулманни. Сăмах май, вăрман пушарĕн 80 процентĕ ҫын айăпĕпе тухать. Забайкалье крайĕнче те хăрушă вуткăвар ҫак сăлтавпах – типĕ курăка ҫунтарнипе, вăрманлăхра ҫулăмпа асăрханусăр пулнипе – алхаснă.

Ҫĕр типнĕ май нумайăшĕ территорие тирпей-илем кӳреҫҫĕ. Пуҫтарнă ҫӳп-ҫапа вара хăнăхнă йăлапа ҫунтараҫҫĕ. Пахчари, ҫурт-йĕр ҫывăхĕнчи типĕ курăка вут тĕртекен те пайтах. Кун пек чухне уйрăмах асăрханмалла, вут-кăвара куҫран вĕҫертмелле мар. Ҫил тухсан ҫулăм ҫăмăллăнах хуралтăсем ҫине сиксе ӳкет-ҫке. Кун пирки ҫынсене асăрхаттарсах тăраҫҫĕ, анчах хăшĕ-пĕри инкек пырса ҫапмасăр та ҫакна ăнланмасть.

Акă, пĕлтĕр апрель вĕҫĕнче Хĕрлĕ Чутай районĕнчи Ачкассинче кил хуҫи пахчинче типĕ курăк ҫунтарнă. Вăйлă ҫиле пула ҫулăм кӳршин мунчи ҫине куҫнă. Кĕске хушăрах ăна кĕл тунă. Пушар хăрушсăрлăхне пăхăнманшăн арҫынна административлă явап тыттарнă. Кӳрши вара тăкака айăплинчен суд урлă шыраттарса илнĕ. Улатăр районĕнчи Низовка ялĕнче пурăнакан та ҫиллĕ ҫанталăка пăхмасăр хĕрсех типĕ курăк ҫунтарнă. Вут-кăварта курăк кăна мар, кӳршисен хуралтисем те тĕп пулнă. Иртнĕ ҫул Ҫĕрпӳ тăрăхĕнчи Рынкă Салинче йывăҫ тирпейлекен цех ҫуннă. Ара, предприяти хуҫисем территоринчи ҫӳп-ҫапа вут тĕртнĕ те кайса ҫухалнă. Кĕҫех ҫулăмăн вăрăм чĕлхи юнашарти цех ҫуртне ярса илнĕ. Мастерской тăррине йăлтах тĕп тунă пушар. Тăкак – 150 пин тенкĕ.

Кăҫал, типĕ курăка чĕртнипе пысăк пушар тухнă тĕслĕхе шута илмен. Ҫапах пушар хуралĕ хыпса илнĕ типĕ курăка сӳнтерме 18 хут ҫула тухнă.

Ҫакна асра тытмалла: РФ КоАП-ăн 20.4 статйин 1-мĕш пайĕпе килĕшӳллĕн пушар хăрушсăрлăхне пăхăнманшăн административлă явап тыттараҫҫĕ:

– граждансене 1 000 тенкĕрен пуҫласа 1500 тенкĕ таран;

– должноҫри ҫынсене 6 000 тенкĕрен пуҫласа 15 000 тенкĕ таран;

– предприяти-организацисене 150 000 тенкĕрен пуҫласа 200 000 тенкĕ таран.

Чăваш Енре те инкек-синкеке сирсе яма хатĕрленеҫҫĕ. Вăрмансене патрульлессине вăйлатнă, пушар сӳнтерекен ушкăнсен ертӳҫисене палăртнă, хайсен ирĕкĕпе пушарпа кĕрешекенсен дружинисене йĕркеленĕ. Республикăра вăрмансене вутҫулăмран сыхлас ĕҫе палăрмаллах вăйлатĕҫ. Ҫапах хамăр асăрханнине нимĕн те ҫитмĕ.

Лариса НИКИТИНА.

ҪИВĔЧ ЫЙТУ

Ăҫта, хăш кĕтесре шырамалла?

Михаил Тагеев фермер хуҫалăхĕн (Сĕнтĕрвăрри районĕ) сĕт-ҫу фермине ирхи 5 сехет валлиех ҫитнĕ дояркăсем 11 сехет тĕлĕнче те саланманччĕ. Кĕтмен-ҫĕртен нуша пырса ҫапсан: "Ку манăн ĕҫ мар-ха", – тесе хăвăртрах киле тарас йăла ҫук вĕсен. Йывăрлăха пĕрле сирсе яма хăнăхнă.

Хальхинче акă туслă ушкăн пĕр ĕне патĕнче тапăртатса тăрать. Выльăх уринчен юн фонтан пек пĕрĕхтернине сăнама йывăр, чуна ыраттарать. "Чиперех выртрĕ. Тăнă чухне амантнă курăнать", – пĕр-пĕринпе пăшăлтатаҫҫĕ ĕне сăвакансем. Ветеринари тухтăрĕсене чĕнсе илнĕ. Владимир Евстигнеевич Тихонов – опытлă специалист, ҫак таранччен выльăха сахал мар кăткăс операци тунă. "Таталнă юн тымарĕ ытла шалта вырнаҫнă, ҫавăнпа больницăра чылай ҫул хирургра тăрăшнă Валерий Белебенцева чĕнес терĕмĕр", – ăнлантарать вăл мана. Валерий Александрович вăрах кĕттермерĕ. Хирург аллисем вăр-вар та ҫыпăҫуллă.

Патшалăх ҫемье фермисене аталантарма паракан грантпа икĕ ҫул каялла туяннă ĕнесем – ăратлă. Пĕрин хакĕ кăна 120 пин тенке яхăн. Хальхи тапхăрта кунне 15-16 килограмм сĕт паракан ĕнене ҫухатни хуҫалăхшăн пысăк инкек пулĕччĕ.

"Темĕн те пулать кулленхи ĕҫре, – тет Нина Федорова доярка. – Ирхи сăвăм хыҫҫăн тепĕр чухне паянхинчен ытларах та тытăнса тăма тивет фермăра. Уйрăмах выльăха укол тунă чухне. Пĕр-пĕрне пăрахса каймастпăр. Кун пек чухне ветврачсем, выльăх пăхакансем, ĕне сăвакансем яланах пĕрле. Такамшăн мар, хамăршăн ĕҫлетпĕр вĕт".

"Ĕҫ укҫи енчен кӳрентермеҫҫĕ-и?" – кăсăкланатăп паянхи пурнăҫшăн чи пĕлтерĕшлĕ ыйтупа. "Хальхи вăхăтра шалу тӳлемесен кам тăрăштăр?" – ыйтăва ыйтупах путарать хĕрарăм.

Халĕ фермăра ĕҫлес текенсене хунарпа шырасан та тупаймăн. Ĕне сăвакансем ҫук. Сĕнтĕрвăрри районĕнчи хуҫалăхсене ку ыйту тахҫантанпах пуҫа хыҫтарать. Вăл е ку ялхуҫалăх предприятийĕ панкрута тухнине кура ĕҫсĕр тăрса юлнă пултаруллă дояркăсене тилмĕрме тивет. "Звезда" хуҫалăхăн юлашки ĕне фермине хупăнсан кунти дояркăсен умĕнче кам кăна пуҫ ҫапман-ши? Нина Федорова та Октябрьскинчи Михаил Тагеев фермер патне лекичченШуршăлта вăй хунă. Мĕшĕл ялĕнчи дояркăсене кунти фермăна пуҫлăхсем хăйсем турттарнă: малтанах – хуҫалăх ертӳҫи хăйĕн машинипе, унтан – инженерпа механик. Каярахпа ҫеҫ вĕсене турттарма пĕр водитель тупса панине асаилет доярка. Предприяти юхăнсан ăна ҫĕнĕ хуҫасем алла илнĕ. Ĕне сăвакансен шалăвне ӳстернĕ. "Сирĕн ĕҫ укҫи вăтамран 11 пин тенке ларать теҫҫĕ. Мĕншĕн пăрахса каятăр вара?" – районтан килнĕ ветврачсем тĕлĕне-тĕлĕне ыйтни халĕ те хăлхара. "Сĕт савăчĕсене йăлт алăпа ҫĕклемеллеччĕ, вăл вăхăтра фермăра сĕт пăрăхĕ вырнаҫтарман. Апат ҫиме те вăхăт ҫукчĕ", – каллех иртнине таврăнать Нина Федорова.

1991 ҫултанпа вăл ферма ĕҫĕнче пилĕк авать. Укҫа ҫитсе пыманран пĕр вăхăт Мускава та тухса кайнă. Ачисене тумлантармалла, вĕрентмелле. Хĕрĕ ҫăмăл машина ҫӳретме вĕренесшĕн пулнине пĕлтернĕ. Амăшĕн унăн кăмăлне хуҫас килмен. Шухăшланă та юлташĕпе Мускава ҫул тытнă. Столовăйĕнче пĕр уйăх ĕҫлесен шалăвне хĕрне ярса панă. Мускав укҫи калама кăна "вăрăм". Тӳсĕмсĕрри, ӳркевли унта пĕр кун та тытăнса тăраймасть. Талăкне 16 сехет ĕҫле-ха! Икĕ ҫул чăтнă хыҫҫăн яла таврăннă. Каллех Шуршăлта ĕҫлесе пăхнă. Унтан Мĕшĕл доярккисене Октябрьскисем хăйсем патне йыхравланă. Ҫĕнĕ фермăри ĕҫ условийĕсем вĕсене тивĕҫтернĕ. Чи пахи – шалăва уйăхсеренех тӳленĕ.

Тăвата доярка улшăнса сменăпа тăрăшать. Паха апат ытлă-ҫитлĕ хатĕрленĕрен ĕнесем сĕт аван антарни савăнтарать вĕсене.

"Хамăр патра ферма пĕтни кулянтарать. Пулнă пулсан таҫта инҫете ҫӳрес шухăш ҫукчĕ. Ҫывăха утса та ҫитен. Нимрен шикленместĕн", – тет доярка. Михаил Тагеев фермер ĕне сăвакансене машинăпа турттарать.

"Ăҫта та пулин ĕҫлемелле вĕт. Пултарнă таран тăрăшатпăр", – палăртрĕ Нина Федорова. Пенсие тухиччен тата виҫĕ ҫул тăрăшĕха, ун хыҫҫăн ферма ĕҫĕнче вăй хуракансене ăҫта, хăш кĕтесре шырамалла-ши? Ҫапла ыйтрăм та хĕрарăм мана: "Ан хуйхăрăр. Килеҫҫĕ, тупăнаҫҫĕ", – терĕ. Мĕшĕлсем пек пултаруллисем тупăнсан темĕн пекехчĕ...

Ирина ПАВЛОВА.

ÇĔНТЕРӲ: 70 ÇУЛ

Ашшĕсĕр ӳснĕ, нуша тӳснĕ

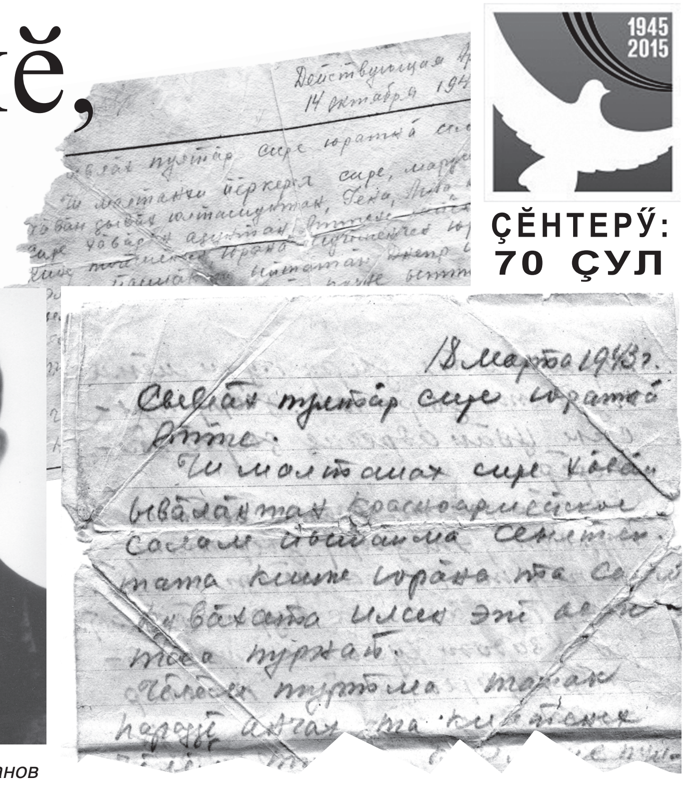

Филипп Андреевич Удиванов

Ашшĕне вăл пачах астумасть тесен те юрать. Лешĕ вăрçа тухса кайнă чухне хĕрача тăватă çулта кăна пулнă. Халĕ Любовь Филипповна Дмитриева хăй те 80 çулалла çывхарать. Çавах та ачалăхри самантсем пуçра юлнăках туйăнать. Акă ашшĕне ăсатма пӳрте халăх йышлă пуçтарăннă. Ашшĕ аллипе çӳле çĕклесе, ачашласа тытнă пек... Ытти асра юлман. Апла мар-ха: тепĕр саманта та асаилме пултарчĕ хĕрарăм. Ĕçрен таврăннă чухне ашшĕ ачисем валли сушка туяннă. Унăн çыххине хăйĕн măйĕ çине çакса яни тăваттăри Люба асĕнчен тухма пултарайман.

Тăван çĕршывăн Аслă вăрçинчен таврăнайман ашшĕн çырăвĕсене Любовь Филипповна çак таранччен епперех типтерлĕ упранине курасчĕ сирĕн! Çав çырусен ĕмĕрĕ 72 çулпа танлашать.

Филипп Андреевич Удиванов çырнă вĕсене. Алли витĕр тухнă илемлĕ саспаллисем чăннипех пĕр тикĕссĕн шăрçаланнă. Сăмахсене йăнăшсемсĕр çырма тăрăшни те палăрать. Хутла аван пĕлнĕ çав Филипп Андреевич. Вăрçа кайиччен СССР патшалăх планĕн Советски (халĕ Элĕк) районĕнче ĕçленĕ ЦСУ инспекторĕ, пай заведующийĕ пулнă. Ăнланмалларах каласан статистика учрежденийĕнче тăрăшнă.

1942 çулхи октябрĕн 6-мĕшĕнче юратнă мăшăрне 4 ачапа (асли – 7 çулта, кĕçĕнни – 5 уйăхра) хăварса Элĕк районĕнчи Прашкушкăнь ялĕнчен тăван çĕршыва хӳтĕлеме тухса кайнă. 1943 çулхи декабрĕн 10-мĕшĕнче Курск пĕккинчи хаяр çапăçусене хутшăннă хыççăн пуç хунă. Çак кун вăл Бехи ялĕ çывăхĕнчи çапăçура артиллери хатĕрне чарăнми ĕçлеттерсе танксен десантне, Т-4 йышши танка, 14 нимĕç фашисчĕпе офицерне пĕтернĕ. Ăна Житомир облаçĕнчи Коростенски районĕнчи Бехи ялĕнчи тăванла масарта пытарнă. 1943 çулхи декабрĕн 14-мĕшĕнчи приказпа вара 2 степень Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин орденĕпе наградăланă.

Ашшĕ çинчен ытларах пĕлес темен пулсан Любовь Филипповна паян ун çинчен вăрах хушă каласа кăтартаймĕччĕ. Филипп Андреевич наградăна тивĕçнине вăл архиврa шырасa тупнă. Çакна кура награда салтак арăмĕ патне иртнĕ ĕмĕрĕн 60-мĕш çулĕсенче кăна çитнĕ. Ашшĕне пытарнă вырăна та çыру ярса хурав илнĕ. Нумай тĕпченĕ май çĕннине ытларах пĕлнĕ.

Ашшĕсĕр ӳснĕрен нушине сахал мар тӳснĕ. 9 çухрăмри шкула çуран çӳренĕ, шыв урлă каçнă чухне урари çăпатине йĕпетес мар тесе салтнă. Каççан – сырнă. Каялла таврăннă чухне хул хушшине хĕстернĕ те çарран чупнă.

Çемьери 4 ачаран паян иккĕшĕ пурăнать. Любовь Филипповна, çар çыннине качча тухнăскер, чылай вăхăт Мускав облаçĕнчи Пушкино хули çывăхĕнчи хупă çар чаçĕнче пурăннă. Çар чаçĕнчи финанс пайне ертсе пынă. Ашшĕ пекех вĕренме юратнă. Техникум, институт, университет пĕтернĕ. Нумай курнă, нумай пĕлет, темĕнле йывăрлăха та çирĕппĕн тӳссе иртернĕ. Яланах ашшĕн паттăрлăхне, амăшĕн ырă ятне асра тынă. Вунă çул каялла, Аслă Çĕнтерӳвĕн 60 çулхи юбилейне халалласа вăрçăра пуç хунă ашшĕ ячĕпе сăвăсем хайлама тытăннă. Вĕсене вырăсла çырнă. Сăвăсенчи кашни йĕркере – ашшĕшĕн хуйхăрни, тунсăхлани, вăрçа ылханни.

Паттăрсен вилĕмĕпе вилнĕ Филипп Андреевич Удиванов 72 çул каялла вăрçă хирĕнчен акă мĕнлерех çырусем янă:

"18 марта 1943 г.

Сывлăх пултăр сире юратнă атте.

Чи малтанах сире хăвăн ывăлунтан красноармейски салам йышăнма сĕнетĕп тата кинпе Юрăна та салам. Ку вăхăта илсен эпĕ аван таса пурнап.Чĕлĕм туртма тапак параççĕ, анчах та килтенех чĕлĕм туянса килмелле пулнă, кунта туртма çук. Кунсерен 100-шер грамм эрех параççĕ.

Килте мĕнле пурнатăр, çырса пĕлтерĕр. ... вутăран япăх пулмалла, анчах та темле пурнаççĕ, калама пĕлмес. Трофимăн çыру пур-и, мĕнле пурнать, çырать-и. Çыру пулсан унăн адресне пĕлтерĕр.

Любовь Филипповна Дмитриева

Кунсăр пуçне Настя мĕнле пурнать. Эпĕ çыру çыртăм, анчах та çырса пĕлтермерĕ. Эпĕр ку вăхăтра Курск облаçĕнчи Фатеж хулинче пурнатпăр. Пирĕн çине тискер кайăксем вĕçсе килсе пуç çинче çаврăнса помбăсем пăрахкаласа каяççĕ.

Атте, колхозра мĕнле пурнаççĕ, тырă ĕç кунне миçе кграм параççĕ, тата пирĕн миçе ĕç кунĕ туса мĕн чуль тырă илнĕ-ши.

Пока сывă пулăр, эпĕ те сывах юлатăп. Ман адрес çапла: Полевая почта 2387, часть 343, Удиванову Ф.А.

Салампа сирĕн аллăра тытатăп сирĕн ывăлăр Филипп. Гор. Фатеж Курской области."

"Действующая Армия
14 октября 1943 г.

Сывлăх пултăр сире юратнă çемье. Чи малтанхи йĕркерех сире, Маруся, сана хăвăн çывăх юлташунтан, Гена, Люба, Валя, Майя Сире хăвăрăн аçунтан, Аттене хăйĕн ывăлĕнчен, кине пиччĕшĕнчен, Юрана ... юратуллă салам йышăнма ыйтатăп Днепр шывĕн сылтăм енчен. Унсăр пуçне ытти тăвансемпе хурăнташсене те, тата пускилсене те салам манран.

Паянхи куна эпĕ таса пурнап, анчах та сиртен çыру кашни кунах кĕтеп, но кĕтсе илме çук, инçете юлтăр.

Паянхи кун эсир Пукрав праçникне ирттеретĕр мансăр пуçне, но анчах мансăр питех савăнăçлă пулас çук пек курнать. Эпĕ пĕр эрне каялла кĕрӳрен çыру илтĕм, вăл та аван таса пурнап тесе çырать. Малти ретрен канма тухрăмăр тенĕ.

Хĕл çывхарса çитет, сивĕсем пуçланаççĕ, вутăран мĕнле пурăнăр, çавăнăн шухăшлатăп. Эпĕр кунта аптăрамастпăр, çĕр чавса выртатпăр та питĕ ăшă пулать. Атте мĕнле пурăнать Юрăпа-кинпе, Трофимăн çыру çук пулĕ те. Эпĕ ăна темшĕн тĕлĕкре час-часах куратăп. Тата килти манăн çуртсем тĕлĕкре веçех саланса пĕтнĕ, çавнашкал тĕлĕксемпе апашланатăп. Гена шкула каять-и, мĕнле вĕренет. Генăна шкула ярса вĕрентме тăрăшас пулать. Анкартишсене пуçтарса пĕтертĕр пулĕ. Улмине лайăх пăхас пулать, шăнтса сая ан яр, унсăрăн çимелли ним те пулас çук.

Сывă пулăр, сывах юлап. Çыру çырăр.

Салампа сирĕн Филипп."

Ирина НИКИТИНА хатĕрленĕ.

РЕДАКЦИРЕН: çырусене нимĕн улăштармасăр пичетлетпĕр.

Уяв тĕлне

РФ Президенчĕ Владимир Путин Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин ветеранĕсене (вĕсем Чăваш Республикинче 25 пин ытла çын) Аслă Çĕнтерӳ 70 çул тултарнă тĕле пĕр хутчен укçа парса хавхалантарма хушу кăларнă. Ветерансене çичшер пин тенкĕ параççĕ. Çак тӳлеве илекенсем кашни районтах пур. Сăмахран, Патăрьел районĕнче 36 вăрçă ветеранĕпе 17 инвалид. Тăлăха юлнă салтак арăмĕсене те хавхалантару кĕтет.

1941 çулхи июнĕн 22-мĕшĕнчен пуçласа 1945 çулхи майăн 9-мĕшĕччен (6 уйăхран кая мар) тылра хастар ĕçленисене висшер пин тенкĕ параççĕ. Патăрьел районĕнче ун пеккисем – 941 çын.

Тӳлеве илес тĕллевпе хушма документсем хатĕрлеме, унта-кунта ыйтупа тухма кирлĕ мар. Пенси фончĕн вырăнти уйрăмĕсем укçана тивĕçлĕ çынсем патне хăйсемех куçараççĕ. Ăна апрель уйăхĕпе май пуçламăшĕнче илме пулĕ.

Çĕнтерӳ аллейи

Шупашкарта май уйăхĕн пĕрремĕшĕнчен пуçласа Пĕтĕм Раççейри «Çĕнтерӳ сиренĕ» акци иртет. Çавна май республикăн тĕп хулинчи Студентсен скверĕнче Тăван çĕршывăн Аслă вăрçин ветеранĕсемпе çамрăксем сирень тĕмисем лартĕç. Ăна «Çĕнтерӳ аллейи» ят парĕç. Çакăн валли селекционерсем ятарласа çар тематикипе тунă сортсене суйласа илнĕ. Кашнийĕн хăйĕн ячĕ пур.

ЧĂВАШ НАЦИ ТЕЛЕКУРАВĔН ЭРНЕЛĔХ ПРОГРАМИ

Тунтикун, апрелĕн 27-мĕшĕ
7.00 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
7.30 «КАÇХИ ТĔЛПУЛУ» (12+)
8.00 «БУХТЫ-БАРАХТЫ» (6+)
8.30 «СЛЕД В ИСТОРИИ» (12+)
9.00 «ТАНЕЦ МАЛЕНЬКИХ УТЯТ». МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ (0+)
13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КĂЛАРĂМĔ
14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
19.15 «ЫЛТĂН ÇӲПÇЕРЕН» (6+)
19.30 «ПЕХИЛ» (12+)
20.30 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
20.45 «ПРОФИЛЬ ЗДОРОВЬЯ» (12+)
21.00 «СДЕЛАНО В ЧУВАШИИ» (12+)
21.10 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)

Ытларикун, апрелĕн 28-мĕшĕ
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КĂЛАРĂМĔ
7.15 «ЫЛТĂН ÇӲПÇЕРЕН» (12+)
7.30 «ПЕХИЛ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «АКИЛБУПСЕР» (6+)
8.45 «СДЕЛАНО В ЧУВАШИИ» (12+)
9.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
19.15 «ТĔПЛĔ КАЛАÇУ» (12+)
19.30 «ÇĔР ТИВЛЕЧĔ (12+)
20.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
21.00 «БУМЕРАНГ» (12+)
21.30 «ОТЛИЧНЫЕ СТУДЕНТЫ-2015» (12+)
22.00 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
22.45 «ТĔПЛĔ КАЛАÇУ» (12+)

Юнкун, апрелĕн 29-мĕшĕ
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КĂЛАРĂМĔ
7.15, 13.15 «ТĔПЛĔ КАЛАÇУ» (12+)
7.30 «ÇĔР ТИВЛЕЧĔ» (12+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
9.00 «ОТЛИЧНЫЕ СТУДЕНТЫ-2015» (12+)
9.30 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
19.15 «ЯЛАН ЯНРА, ЧĂВАШ СĂМАХĔ» (0+)
19.30 «ЯШ ЧУХ, ÇАМРĂК ЧУХ» (12+)
20.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
21.00 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
22.00 «ТЕРРИТОРИЯ ЗАНЯТОСТИ» (12+)
22.10 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)

Кĕçнерникун, апрелĕн 30-мĕшĕ
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КĂЛАРĂМĔ
7.15 «ЯЛАН ЯНРА, ЧĂВАШ СĂМАХĔ» (12+)
7.30 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ПРАВИТЕЛЬСТВЕННАЯ СВЯЗЬ» (12+)
9.00 «КРУГЛЫЙ СТОЛ» (12+)
12.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
19.15 «ТĔПЛĔ КАЛАÇУ» (12+)
19.30 «ЭКОНОМИЯ В ДЕТАЛЯХ» (12+)
20.30 «ОБ ЭТОМ ПОДРОБНЕЕ» (12+)
20.35 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
21.00 «ЗАКОНОДАТЕЛИ» (12+)
21.30 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
22.45 «ТĔПЛĔ КАЛАÇУ» (12+)

Эрнекун, майăн 1-мĕшĕ
7.00, 13.00, 16.00, 19.00, 22.30 «РЕСПУБЛИКА» ХЫПАРСЕН КĂЛАРĂМĔ
7.15 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
8.00, 14.00, 17.00, 20.00, 23.00 «РЕСПУБЛИКА» ИНФОРМАЦИОННАЯ ПРОГРАММА
8.30 «ОБ ЭТОМ ПОДРОБНЕЕ» (12+)
8.35 «ОДИН ДЕНЬ С ПРОФЕССИОНАЛОМ» (12+)
9.00 «ЗАКОНОДАТЕЛИ» (12+)
13.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
14.00 «ПЕСНИ РОССИИ». ВСЕРОССИЙСКИЙ ФЕСТИВАЛЬ-МАРАФОН (12+)
17.30 «ЧЕБОКСАРЫ – ГОРОД СЛАВЫ ТРУДОВОЙ» (12+)
20.00 «ĂНСĂРТАН КĔМСĔРТ». КАМИТ (12+)
21.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)

Шăматкун, майăн 2-мĕшĕ
7.00 «ЮРАТУПА КĂВАКАРЧĂНСЕМ». ЧĂВАШЛА КУÇАРНĂ ФИЛЬМ (12+)
9.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
13.30 «КОМФОРТНЫЙ ГОРОД» (12+)
14.30 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
15.00 «ЮРĂСЕН ЮРРИ». КОНЦЕРТ (12+)
17.00 «ВСЕ ТОЛЬКО НАЧИНАЕТСЯ» (12+)
19.00 «ЫРĂ КĂМĂЛПА». ЮРĂ САЛАМĔСЕН КОНЦЕРЧĔ (12+)
19.30 «АКАТУЙ-2014» (12+)
21.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)

Вырсарникун, майăн 3-мĕшĕ
7.00 «СИРЕ ГРАЖДАНКА НИКОНОРОВА КĔТЕТ». ЧĂВАШЛА КУÇАРНĂ ФИЛЬМ (12+)
9.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)
13.30 «КОНЦЕРТ, ПОСВЯЩЕННЫЙ 70-ЛЕТИЮ ВЕЛИКОЙ ПОБЕДЫ». КАЗАКОВА-СЭЙТ (12+)
16.00 «ТĔЛĔННИПЕ ПОПУГАЙСЕМ ТЕ ÇĂВАР КАРАÇÇĔ». КАМИТ (12+)
18.00 «НАША РЕСПУБЛИКА. ГЛАВНАЯ ТЕМА» (12+)
18.30 «ИКĔ ТИПШĔМ» (12+)
21.00 «АНТОЛОГИЯ АНТИТЕРРОРА» (16+)

РЕКЛАМА, ПĔЛТЕРӲСЕМ

2. Акция! Блоки керамзитобетонные 20х20х40 – 33 руб., 12х20х40 – 29 руб., 10х20х40 – 25 руб. Высокое кач-во. Доставка. Т. 89674704677.

3. Акция! Кольца колодезные диам. – 0,7 м, 1 м, 1,5 м; **песок, ОПГС.** Д-ка. Бурение. Т. 89674704677.

УЙĂХ КАЛЕНДАРĔ

Число, кун		Апрель, 22 – юнкун	Апрель, 23 – кĕçнерникун	Апрель, 24 – эрнекун	Апрель, 25 – шăматкун	Апрель, 26 – вырсарникун	Апрель, 27 – тунтикун	Апрель, 28 – ытларикун
ХĔВЕЛ	тухать	4.29	4.26	4.24	4.21	4.19	4.17	4.14
	анать	19.11	19.13	19.15	19.17	19.19	19.22	19.24
Кун тăршшĕ		14.42	14.47	14.51	14.56	15.00	15.05	15.10
УЙĂХ	тăхри	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать	тулса пырать
	кунĕ (12 сехет тĕлне)	5-мĕш кун	6-мĕш кун	7-мĕш кун	8-мĕш кун	9-мĕш кун	10-мĕш кун	11-мĕш кун
		Йĕкĕреш паллинче	Рак паллинче	Рак паллинче	Рак паллинче	Арăслан паллинче	Арăслан паллинче	Хĕр паллинче

КУРАВ

Шурă юр пек таса чун

Чăваш патшалăх ÿнер музейĕн вырăс тата ют çĕршыв искусствисен уйрăмĕнче Чăваш Республикин тава тивĕçлĕ художникĕн Петр Петровăн куравĕ уçăлчĕ. Ăна Петр Варфоломеевич 65 çул тултарнă тĕле тус-юлташĕсем йĕркеленĕ. Шел, ÿнерçĕ виçĕ çул каялла пирĕнтен уйрăлса кайрĕ.

Курава уçнă май ĕçтешĕсем Петр Петров хăйнеевĕр пултаруллă çын пулнине палăртрĕç. Вăл пурнăçа, тавралăха сăнама юратнине каларĕç. Кун-çул илемне, тунсăхне-савăнăçне астуса юлнă май каярах шур хут çине куçарнă. Ял сăн-сăпатне сăнланă ÿкерчĕк те чылай унăн. Ÿнерçĕ выльăх-чĕрлĕхрен уйрăмах лашана кăмăлланине палăрать.

Унăн ĕçĕсенче телейпе юнашарах – тунсăх. Çыннăн шалти туйăмне ĕненмелле кăтартма пултарнă вăл. Сăмахран, «Хĕлле» ÿкерчĕке илер-ха. Чăваш хĕрарăмне хĕллехи сивĕ çанталăк та чăрмантармасть. Савăк кăмăл-туйăмне пытараймасть вăл. Ăна ирĕке ярса урам варринчех ташша ярать. Çутçанталăк илемĕ хĕрарăма савăнăç кÿрет.

Петр Петров Елчĕк районĕнчи Çирĕклĕ Шăхаль ялĕнче çуралнă. Сăмах май, унăн иккĕмĕш сыпăкри пиччĕшĕ Николай Максимов та ÿнерçĕ пулнă. Петр Варфоломеевичăн ачалăхĕ Казахстанра иртнĕ пулсан та аслă шкула Шупашкарта пĕтернĕ. Чăваш патшалăх педагогика институтĕнчи ÿнерпе графика факультетĕнчен вĕренсе тухнă. Хăй ĕçĕпех тĕрлĕ çулта Дагестанра, Тывара вăй хунă. Анчах чунĕпе Чăваш Енех туртăннă курăнать. Кунта Чăваш патшалăх педагогика тата Чăваш патшалăх университечĕсенче тата ытти çĕртре тăрăшнă. Паллах, чун киленĕçне те пăрахман. 12 курав йĕркеленĕ вăл, çав шутрах виççĕшне – ют çĕршывра. «Кĕрхи кун» ĕçĕ вара Парижра кĕмĕл медале тивĕçнĕ. Унăн чылай ÿкерчĕкне хăй вăхăтĕнче СССР тата РСФСР ÿнерçисен пĕрлĕхĕ туяннă.

Петр Варфоломеевич ытларах çутă тĕссемпе усă курнă. Хĕллехи вăхăта сăнлама юратнă. Тус-юлташĕсем вăл хăй те пĕрремĕш юр пекех таса чун-чĕреллĕ çын пулнине палăртрĕç. Ан тив, ĕçĕсем нумаях мар пулсан та вĕсен «тĕшши» пĕлтерĕшлĕ.

Валентина ПЕТРОВА.

С. Журавлев сăнÿкерчĕкĕсем

ТĔНЧЕРЕ... ТĔРЛĔРЕН КĔНЧЕЛЕ

Ĕçсĕрлĕх чакать

Кăçалхи апрелĕн 13-мĕшĕ тĕлне Чăваш Енре 5182 çынна (0,76 процент) ĕçсĕр тесе йышăннă. Республикăри 1816 предприяти-организаци, учреждени ваканси пуррине пĕлтернĕ. Вĕсем 13 496 çынна ĕçе йышăнма хатĕр.

Муркаш (0,27 процент), Çĕрпÿ (0,29), Вăрмар (0,29), Çĕмĕрле (0,39), Етĕрне (6,41), Куславкка (0,41) районĕсенче ĕçсĕррисен йышĕ сахалрах.

Çумăр хыççăнхи кăмпа пек

Республикăра пурăнакансем обществăлла транспортран çăмăл машина çине куçма тытăнни сисĕнет. Иртнĕ çул уйрăм çынсен автомобиль хисепĕ 12,9 процент ÿснĕ.

Чăвашстат кăтартăвĕпе пĕлтĕр çулталăк вĕçленнĕ тĕле харпăрлăхра 293600 машина пулнă. Ку 2013 çулхипе танлаштарсан 12,9 процент ытларах. Пĕр пин çынна 237 200 машина тивет. Патăрьел (327 100), Елчĕк (315 700), Шăмăршă (299 800), Çĕмĕрле (292 700), Комсомольски (274 900) районĕсенче харпăрлăхра машина нумай. Çапла вара Чăваш Енри кашни пиллĕкмĕш çыннăн автомобиль пур.

Миллионерсен йышĕ ÿсет

Февраль уйăхĕ тĕлне республикăра пурăнакансем 10,8 пин деклараци тăратнă. Унăн малтанхи кăтартăвĕсем паллă ĕнтĕ.

Чăваш Енри налук органĕ пĕлтернĕ тăрăх – 237 çыннăн çулталăкри тупăшĕ 1 млн тенкĕрен пуçласа 10 млн тенке çитнĕ. Налук тÿлекенсенчен пĕрин тупăшĕ 10 млн тенкĕрен те иртнĕ. Унсăр пуçне иккĕшĕ тупăшне 100 млн тенкĕрен пуçласа 500 млн тенке яхăн кăтартнă.

Налук органĕнче тупăш декларацине апрелĕн 30-мĕшĕччен йышăнаççĕ. Пĕлтĕр 44,5 пин çын отчет тунă. Апрель вĕçлениччен вăхăт пур-ха. Тен, çĕнĕ миллионерсем татах хушăнĕç.

Тилĕпе йытă тытăçнă

Республикăра уртаракан чир сарăлнă май чирлĕ тилĕсем ял-хулана хăрамасăрах пырса кĕреççĕ. Тилĕсене хушма хуçалăхра та асăрхама тытăнчĕç.

Ку тĕслĕх нумаях пулмасть Куславкка районĕнче пулса иртнĕ. Вăрманкасси ялĕнче кил картишĕнче йытăпа тилĕ тытăçнă.

– Тилĕ картишĕнчи йытта тапăннă. Хĕрÿ çапăçура йытă çĕнтернĕ, тилле вилмеллех амантнă, – каласа панă Анатолий Лашманов кил хуçи.

Тискер чĕрчун яла хăнана килни ахаль иртмен: ку урамри килти мĕнпур йытта урнă чиртен прививка тума тивнĕ. Кăçалхи апрелĕн 10-мĕшĕ тĕлне республикăра урнă чире тилĕ сарнă 35 тĕслĕхе шута илнĕ, Шупашкарта – иккĕ. Тĕрĕслевре Етĕрне, Тăвай, Куславкка районĕсенче вилнĕ выльăха ветеринарипе санитари йĕркине пăхмасăрах çĕре чавса чикнине, çунтарнине палăртнă.

Çураки ирттерме – çăмăллатнă кредит

ЧР ялхуçалăх министерстви пĕлтернĕ тăрăх – республикăра сезонри уй-хир ĕçĕсене иртерме паракан финанс учрежденийĕсем хушшинче Раççей ялхуçалăх банкĕн регионри филиалĕн тÿпи 90 процент йышăнать. Çулталăк пуçланнăранпа çак тĕллевпе 520 млн тенкĕ кредит уйăрнă. Иртнĕ çулхипе танлаштарсан çурхи ака-сухана иртерме укçа-тенкĕ енчен пулăшасси 34 процент ÿснĕ. Банкăн Чăваш Енри филиалĕн директорĕ Ирина Письменская каланă тăрăх – Раççей ялхуçалăх банкĕ сезонри ĕçсене иртерме кредитпа пулăшассине тĕп вырăна хурать. Çĕршыври экономика йывăр лару-тăрăвне пăхмасăр ялхуçалăх таварне туса илекенсене хĕрÿ тапхăрта укçапа вăхăтра тивĕçтерĕç. Кредитăн процент ставкине субсидиленипе вăл предприятисемшĕн ытлашши пысăк пулмĕ.

Ялхуçалăх таварне туса илекенсем çунтармалли-сĕрмелли материалсем, саппас пайĕсем, удобрени, ÿсен-тăрана хÿтĕлемелли хатĕрсем туянма банкран кивçен илме пултараççĕ.

РФ Тĕп банкĕн 3349-мĕш номерлĕ генеральнăй лицензийĕ.

Реклама

АХ, АНЧАХ...

Мĕншĕн пулăшу ыйтман?

Тухтăра вĕренсе тухни те кĕтмен инкекрен çăлаймасть-мĕн. Нумаях пулмасть Муркаш районĕнчи медицина учрежденийĕнче 26 çулти анестезиолог-реаниматолог виллине асăрханă.

Çамрăк тухтăр диплом илнĕ хыççăн ĕçе пуçăннă кăна темелле. Анчах мĕнле синкер пулăм пырса çапнă ăна, калама хĕн. Инкеклĕ каç вăл стационарта дежурствăра пулнă. Каçхине чирлисене пăхса çаврăннă хыççăн ĕç пÿлĕмне кĕнĕ те текех тухман. Ĕçтешĕсем ăна ирхине те асăрхаман, шырама тытăннă. Алăка шал енчен питĕрнĕрен çĕмĕрсе кĕнĕ: урайĕнче çамрăк тухтăр вилли выртнă. Ăна ирĕксĕрлесе пурнăçран уйăрни курăнман. Малтанлăха палăртнă тăрăх – вăл хăсăкĕпе чыхăнса вилнĕ. Дежурствăра пĕччен пулман-ха. Хăйне япăх туйсан мĕншĕн ĕçтешĕсенчен пулăшу ыйтманни шухăшлаттарать.

Аскăнчăк бармен

Йĕпреç районĕнчи суту-илÿ çуртĕнчи бармен аскăнчăклăхне чарайманнипех саваламан сак çине ларнă.

Ку ĕç кăçалхи январьте пулса иртнĕ. 25 çулти каччă поселокри закусочнăйра ĕçленĕ. Кунта çамрăксем час-часах пуçтарăннă. Вĕсен хушшинче бармен пĕр хĕре куç хывнă. Ирхине тăвата сехетре вăл çынсене закусочнăйран хистесех кăларса янă. Хайхи хĕре вара тытса чарнă. Ăна-кăна чухламан хĕр хĕрсех ташланă. Зал пушансанах бармен алăка питĕрсе илнĕ. Хĕре питĕнчен çапнă, унăн куçлăхне çĕмĕрнĕ. Унтан ирсĕрскер хĕре пусмăрланă.

Л. АЛА.

«ХРЕСЧЕН САССИ»
Обществăпа политика хаçачĕ
Индекс 54838
Учредительсем – Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерстви, Чăваш Республикин Информаци политикин тата массăллă коммуникацисен министерствин «Хыпар» Издательство çурчĕ» Чăваш Республикин хăйтытăмлă учрежденийĕ

ДИРЕКТОР-ТĔП РЕДАКТОР – В.В. ТУРКАЙ
Редактор – В.В. Петрова
РЕДКОЛЛЕГИ:
В.В. Петрова – редактор
И.П. Никитина – корреспондент
Л.А. Никитина – корреспондент
Е.А. Трофимова – хаçат операторĕ

www.hypar.ru,
e-mail: hreschen@cbx.ru
Редакципе издатель адресĕ: Шупашкар, И. Яковлев пр., 13.
Телефонсем:
директор-тĕп редактор – 56-00-67,
пайсем – 62-50-06, 62-04-54,
реклама пайĕ тел./факс – 28-83-70.
Факс (8352) 62-50-06

Хаçата 2013 çулхи раштав уйăхĕн 10-мĕшĕнче Федерацин çыхăну, информаци технологийĕсемпе массăллă коммуникацисен сферинчи саккунсене пăхăннине сăнаса тăракан службин Чăваш Республикинчи управленийĕ ПИ ТУ 21-00305 № регистрациленĕ.
Хаçата «Хыпар» Издательство çурчĕ» АУ техника центрĕнче калăпланă хатĕр оригинал-макетран «Чăваш ЕН» ИПК» АУО типографийĕнче пичетленĕ. 428019, Шупашкар, И. Яковлев пр-чĕ, 13.

Графикпа 17 сехетре алă пусмалла.
17 сехетре алă пуснă.
Заказ 1487
Тираж 3385

* Рекламăпа пĕлтерÿсем. Реклама текстĕсемпе пĕлтерÿсемшĕн вĕсене паракансем яваплă.